

بهاءالدين مرغينانى

بهاءالدين مرغينانى (ba.hi.oddin-e.mar.qi.na.ni)، امير بهاءالدين ، - ۶۴۹ق، دولتمرد، کاتب و شاعر ايرانى. پدرش از خاندان شيخ الاسلام فرغانه و مادرش از فرزندان طغانخان فرمانروای فرغانه بود. علاءالدين عطاملک جوینی، مؤلف تاريخ جهانگشا (- ۶۸۱ق) با او معاصر و معاشر بود. چغتای پسر چنگيزخان مغول (- ۶۳۹ق) او را به سبب فضل و دانشی که داشت به خدمتگزاری پسرش پیسو (- ۶۵۰) داده بود. پس از چندی وزارت پیسو نیز به او سپرده شد. اما حبش عمید از کارگزاران دستگاه چغتای که پسرانش در خدمت پسران چغتای بودند، در کار بهاءالدين سعایت کرد و سرانجام به فرمان پیسو وی را فروگرفتند. به فرمان شاهزاده مغول بهاءالدين را چندان در نمد مالیدند که پیکرش خرد و شکسته شد و در پی او پسرانش را نیز از پای درآوردند. بهاءالدين مرغينانى از شاعران بلند آوازه روزگار خود بود، اما از سروده های او جز اندکی نمانده است. جوینی سه رباعی از او در تاريخ جهانگشا نقل کرده است.

منابع: آثار الوزراء، ۲۷۵؛ تاريخ جهانگشای جوینی، ۲۲۹/۱ - ۲۳۱؛ تاريخ نظم و نثر، ۱۷۳/۱ - ۱۷۴؛ دایرة المعارف ادبیات و صنعت تاجیک، ۲۵۴/۱؛ ریاض العارفین، آفتاب رای، ۱۱۶/۱؛ مجمع الفصحا، 447/1.

قباديانی

Баҳоваддини Марғинонӣ

Баҳоваддини Марғинонӣ, Амир Баҳоваддин, - 649 қ., давлатмард, котиб ва шоири эронӣ. Падараш аз хонадони Шайх-ул-исломи Фарғона ва модараш аз фарзандони Тағонхон фармонравои Фарғона буд. Аловуддин Атомулк Ҷувайнӣ, муаллифи “Таърихи Ҷаҳонгушо” (- 681 қ.) бо ӯ муосир ва муошир буд. Чағатой писари Чингизхони муғул (- 639 қ.) ӯро ба сабаби фазлу донише, ки дошт ба хизматгузори писараш Песув (- 650) дода буд. Пас аз чанде вазорати Песув низ ба ӯ супорида шуд.

Аммо Ҳабаши Умед аз коргузорони дастгоҳи чағатой, ки писаронаш дар хидмати писарони Чағатой буданд, дар кори Баҳоваддин саъй кард ва саранҷом ба фармони Песув вайро фуру гирифтанд. Ба фармони шоҳзодаи муғул Баҳоваддинро чандон дар намад молиданд, ки пайкараш хурду шикаста шуд ва дар пайи ӯ писаронашро низ аз пой дароварданд.

Баҳоваддини Марғинонӣ аз шоирони баландовозаи рӯзгори худ буд, аммо аз сурудаҳои ӯ ҷуз андаке намондааст. Ҷувайнӣ се рубоӣ аз ӯ дар “Таърихи Ҷаҳонгушо” нақл кардааст.

Манбаъ: Осор-ул-вузаро, 275; “Таърихи Ҷаҳонгушо”-и Ҷувайнӣ, 1/229-231; Энциклопедияи адабиёт ва санъати тоҷик, 1/54; Риёз-ул-орифин, Офтоб Рой, 1/116; Маҷмаъ-ул-фусаҳо, 1/447.

Қубодиёнӣ

Донишнома

Донишномаи адаби форсӣ. Адаби форсӣ дар Осиёи Миёна. – Техрон: Интишороти вазорати фарҳанг ва иршоди исломӣ, 1380, ҷ. 1, саҳ. 203.